

WASA DAGBLAD

Nr 37 Söndagen, 14 september 2025

ISSN 2954-2448

Édith Piaf

Du hinner ännu bli en vinter-agent

Barnens kulturveckor "PÖL" i Vasa

Gör Orwell till fiction igen

Nödcentraler

Vårt område, en blå zon?

WASA DAGBLAD

HÄR FINNS VI:
vpress.ovh

ÉDITH PIAF!

Ledare: Låt oss verkligen göra Orwell till fiktion igen

FÅ FÖRFATTARE HAR präglat den politiska föreställningsvärlden lika starkt som George Orwell.

Hans romaner 1984 och Djurfarmen är mer än fiktion – de är kulturella varningsklockor som format hur generationer förstått tyranni, censur och sanningsförvrängning. På senare år har en slogan dykt upp i USA som fångar denna oro i en enda fras: ”Make Orwell Fiction Again”.

Orden är en lek med Donald Trumps kampanjmotto ”Make America Great Again”. Men i stället för att blicka bakåt mot en gyllene tid, pekar denna slogan mot en brådskande nutid. Budskapet är tydligt: det som Orwell skrev som dystopiska varningar bör förbli på baksidorna, inte sippra in i vardagen. När män-

niskor talar om att göra Orwell ”fiktion igen”, uttrycker de en oro över att övervakning, desinformation och auktoritära tendenser börjar ligga alltför nära hans beskrivningar.

Sloganen har plockats upp av libertarianska och konservativa grupper som ser den som ett upprop mot statlig övermakt och censur. Men den bär på en bredare resonans. Över hela det politiska spektrumet finns en känsla av att själva sanningen är under press – genom falska nyheter, deepfakes eller sociala mediers ekokammare. Orwell band aldrig förtryck till en enskild ideologi, utan till maktens missbruk. Det förklarar varför hans visioner fortfarande känns smärtsamt aktuella.

Men slogans är inte lösningar. För att verkligen ”göra Orwell till fiktion igen” krävs handling: att skydda yttrandefriheten, stärka det kritis-

ka tänkandet, hålla ledare ansvariga och bygga transparens i institutioner. Medborgare måste vara vaksamma, inte bara på vad staten gör, utan också på hur företag och teknik styr den information vi tar del av.

Populariteten för denna slogan bör därför inte tolkas som hopplöshet, utan som ett tecken på demokratis livskraft. Den visar att människor fortfarande är uppmärksamma, fortfarande kan namnge faror, fortfarande vägrar ge upp sanningen utan kamp. Orwell skrev sina verk som varningar, inte som profetior. Att hans ord nu ekar i nya former tyder på att hans syfte uppfylls: att väcka oss.

Låt oss därför ta uppmaningen på allvar. Låt oss göra Orwell till fiktion igen – inte genom att glömma hans varningar, utan genom att se till att de förblir litteratur, medan vi väljer en friare och sannare verklighet.

VASA

Du hinner fortfarande bli Vasas vinteragent!

ÄR DU EN PASSIONERAD friluftsmänniska som vill påverka kvaliteten på vinterunderhållet i din stad? Nu har du en unik möjlighet att bli en del av Vasa stads nätverk av vinteragenter! Den intensifierade underhållsverksamheten på gång- och cykelhuvudlederna, som inleddes förra vintern, fortsätter, och nu söks aktiva medborgare för att utvärdera resultaten.

Att vara vinteragent är både enkelt och meningsfullt: en gång i veckan ger du dina bedömningar om vägnas skick

och tillgänglighet via en enkät på nätet. Din feedback är ovärderlig, eftersom den konkret styr utvecklingen av stadens vinterunderhåll. Som projektsekreterare Samuli Huusko poängterar tas agenternas iakttagelser på allvar och de påverkar direkt det dagliga underhållet.

Man hoppas särskilt på att få med gångtrafikanter samt personer som använder olika hjälpmedel som rullatorer, rullstolar och barnvagnar. Målet är att få en heltäckande bild av tillgängligheten under alla förhållanden. Agenterna tilldelas inga specifika sträckor – du kan utvärdera vilken väg som helst inom det intensifierade underhållet längs dina vanliga färdvägar.

Det krävs inget extra – din vanliga vardagliga rörelse räcker. Som belöning för de aktiva agenterna lottras det ut presentkort varje månad. Alla som vill vara med är välkomna till en utbildning där man får mer ingående information om bedömningsgrunderna.

Vinteragentprogrammet är en del av Vasa cykelallians och European Green Leaf 2026-projektets starka satsning på hållbar och tillgänglig mobilitet för alla. Anmälan är öppen till och med den 21.9.2025 via stadens webbplats.

Miss inte den här chansen att göra Vasa till en bättre vinterstad

NYHETER

DENNA TIDNING KAN MAN LÄSA VAR SOM HELST

Denna tidning kan man läsa var som helst, som här i Sjöfartsmuseet

BLOGGSKRIBENTER

Skriv i Wasa Dagblad – Vi söker blogg-författare!

Älskar du att dela med dig av dina tankar, erfarenheter eller kunskaper? Wasa Dagblad söker nu engagerade blogg-skribenter som vill skriva intressanta och inspirerande texter för våra läsare.

Oavsett om du gillar att skriva om lokala nyheter, kultur, livsstil, företagande eller personliga reflektioner – din röst är välkommen hos oss!

Att skriva för *Wasa Dagblad* är ett utmärkt sätt att nå en bredare publik, knyta kontakter och utveckla din kreativitet. Ingen tidigare erfarenhet krävs – allt du behöver är idéer och

entusiasm! Vi uppskattar olika perspektiv och nya röster som speglar vår gemenskap.

Intresserad? Skicka din bloggidé eller ett kort prov till oss, så publicerar vi gärna dina texter. Var med och gör *Wasa Dagblad* till en plats för meningsfulla diskussioner och engagerande berättelser!

Kontakta oss på wasadagblad@gmail.com för mer info. Vi ser fram emot att höra från dig!

ÄLDRE RÅDET

Äldrerådet i Vasa uppmanar alla att delta i Åldreinstitutets "Ta med en äldre ut"-kampanj 8-21.9.2025

ÄLDRE RÅDET i Vasa uppmanar alla stadsbor att delta i Åldreinstitutets nationella kampanj "Ta med en äldre ut" som äger rum mellan den 8 och 21 september 2025. Kampanjens mål är att glädja äldre i deras vardag och minska ut-
anförskap.

Många äldre har ett stort behov av regelbundna utomhuspromenader och sällskap, men tröskeln för att be om hjälp kan kännas oöverstiglig. Kampanjen uppmanar alla att fundera: känner du en äldre person som skulle glädja sig åt en promenad eller en stund i parken?

Det är enkelt att delta. Du kan till exempel ta med dig ut en granne, släkting eller gammal bekant. Frivilliggrupper kan bege sig till vårdhem för att hjälpa till med utomhusvistelser. Att sprida information om kampanjen i sociala medier eller i sina egna kretsar är också ett värdefullt stöd.

AI Image

VASA

Barnens kulturveckor PÖL återvänder till Vasa i oktober

EFTER EN PAUS är PÖL – Barnens kulturveckor – tillbaka. Evenemangen ordnas under hela oktober och vänder sig till barn, skolor och familjer. Största delen av programmet är avgiftsfritt. Det blir workshops, konstutställningar, konserter, sagostunder, kojbyggen, höstfester och mycket annat.

Invigning med musik och lek

PÖL startar tisdagen den 1 oktober kl. 17–20 i Dramasalen på huvudbiblioteket. Barnmusikorkestern Orffit uppträder kl. 18. I biblioteket och på gården kan barn prova TaiKons samhällskonstverk Ilon pizarat, spela brädspelet Pölen eller delta i en Mumin-sökuppgift. För de som vill röra på sig finns gårdslekar och Pöl-polka.

Innan invigningen hålls en förfest med museihermelinen. På Österbottens museum kan barnen följa mjukisleksaksguidningar kl. 14 på svenska och kl. 15 på finska.

Studio Pölen – skapa och upptäck

I Matilda-utrymmet på huvudbiblioteket öppnas Studio Pölen. Här visas konstverk och dekorationer från elever på Onkilahden yhtenäiskoulu, Vaasan kristillinen koulu och sommarkonstnärer från ungdomsservicen. Studio Pölen är också en plats där barn kan skapa egen konst.

Konstplask för hela familjen

En höjdpunkt under PÖL är Konstplasken – kulturupplevelser för barnfamiljer. Alla evenemang är avgiftsfria. I år kan barnen bland annat delta i Guldfisken i Pölen, ett

pyssel- och målningsevenemang som arrangeras av Vaasan 4H lördag 4 oktober kl. 10–13 i Dramasalen.

Lördag 11 oktober kl. 10–14 bjuder orkestern Ylimääräiset Asemamiehet på musik, följt av dansworkshoppar ledda av Dansskolan Kipinä. Alla aktiviteter passar barn i olika åldrar.

Fullständigt program online
Hela programmet finns på Vasa stads kulturtjänsters webbplats: vasa.fi/pol

PÖL erbjuder en lekfull möjlighet att möta konst, musik och kreativitet på nära håll. Det är en chans för barn och familjer att upptäcka nya uttryck och ha roligt tillsammans i hela staden.

BILD: Vasa stad

NYHETER

VASA - HELSINGFORS

FlixBus skriver avtal med första finländska bussbolaget INGSVA

IETT BETYDANDE INITIATIV för att stärka sin närvaro på den nordiska marknaden har resejätten FlixBus ingått ett avtal med sin första finländska partner, det på Pohjanmaa verksamma transportföretaget INGSVA. Detta samarbete inleder ett nytt kapitel för långfärdsbussresor i Finland och erbjuder fler val och konkurrenskraftiga priser för passagerarna.

Partnerskapet markerar en viktig milstolpe för FlixBus, som hittills har opererat i Finland med egna märkta bussar. Samarbetet med INGSVA, ett väletablerat företag i Västra Finland känt för

sin kollektivtrafik och chartertrafik, gör att FlixBus kan dra nytta av lokal expertis och infrastruktur.

Som en del av avtalet kommer INGSVA att trafikera FlixBus sträckning mellan Vasa och Helsingfors via Björneborg och Åbo med dagliga avgångar. Bussarna kommer att vara målade i FlixBus karakteristiska gröna färg men körs av INGSVAs finländska chaufförer, vilket säkerställer en välkänd och pålitlig service för passagerarna.

”Detta partnerskap med INGSVA är ett viktigt strategiskt steg för oss”, kommenterar en talesperson för FlixBus. ”Det gör att vi kan kombinera vårt globala nätverk och varumärke med en pålitlig lokal partners operativa excellens, och i slutändan erbjuda mer val och förmaner för finländska resenärer.”

Samarbetet drivs av ett gemensamt mål om tillväxt. För INGSVA ger partnerskapet tillgång till FlixBus omfattande internationella nätverk och bokningsplattform. För FlixBus innebär det en starkare och mer integrerad närvaro på Finlands vägar.

Passagerare kan redan nu boka biljetter för sträckan, som erbjuder upp till fem dagliga avgångar. Konkurrenskraftiga priser är en kärndel av FlixBus modell, med biljetter på sträckan Vasa–Helsingfors från 12,50 euro.

Samarbetet kan ses som en direkt ökning av den regionala tillgängligheten och erbjuder ett kostnadseffektivt och bekymmersfritt resalternativ för studenter, pendlare och turister längs Finlands västkust.

NYHETER

TIDNINGAR

Österbotten - en blå zon?

KAN ETT OMRÅDE i västra Finland bli nästa blå zon? Ny forskning tyder på att svenskspråkiga Österbotten kan ansluta sig till raden av världens berömda hotspots för livslängd.

Vad är blå zoner?

Blå zoner är speciella platser där människor regelbundet lever till 90 år och äldre samtidigt som de håller sig anmärkningsvärt friska. Dessa regioner är kända för ett ovanligt stort antal människor som lever till 90-årsåldern och längre, ofta vid god hälsa. Kända exempel är Okinawa i Japan, Ikaria i Grekland och delar av Italien. Upptäckten i Finland Forskare från Åbo Akademi studerade tre regioner i västra Finland med olika förväntad livslängd: svenskspråkiga Österbotten, Åland och finskspråkiga södra Österbotten. De använde nationell statistik och enkätdata från mer än 12 000 äldre vuxna födda mellan 1930 och 1955.

Varför Österbotten sticker ut

Det svenskspråkiga Österbotten utmärkte

sig genom att ha både en stark hälsa och den som närmast följde den "blå zonens livsstil". Detta innebär att invånarna där utövar de hälsosamma vanor som människor i den blå zonen är kända för:
Ät näringsrik, lokal mat
Att hålla sig fysiskt aktiv i det dagliga livet (inte bara på gymmet)
Att ha starka familje- och samhällsband
Att leva med syfte och mening
Överraskande resultat från andra regioner Studien avslöjade några oväntade resultat. Åland hade den högsta förväntade livslängden och de bästa hälsoutfallen, men stämde inte överens med många av de livsstilsprinciper som vanligtvis ses i de blå zonerna. Detta tyder på att andra faktorer som tillgång till hälso- och sjukvård eller ekonomiska förhållanden kan förklara deras livslängd. Ännu mer förbryllande var Södra Österbotten. Invånarna där rapporterade att de följde hälsosamma levnadsvanor liknande dem i Svenskfinland, men de uppvisade den sämsta hälsan och den lägsta förväntade livslängden av de tre grupperna. Detta visar att enbart livsstil inte garanterar ett längre liv.

Vad orsakar skillnaden?

Förhållandet mellan livslängd, hälsa och

livsstil formas av kulturella, sociala, politiska och ekonomiska sammanhang. Det handlar inte bara om individuella val – hela samhällsmiljön är viktig. I det svenskspråkiga Österbotten verkar detta gå ihop på ett speciellt sätt. Regionen kombinerar de traditionella livsstilsvanorna i den blå zonen med en stödjande kulturell miljö som hjälper människor att upprätthålla dessa sedvänjor under hela livet.

Vad kommer härnäst?

Forskarna föreslår att svenskspråkiga Österbotten skulle kunna betraktas som en potentiell ny blå zon, även om ytterligare demografiska studier behövs för att bekräfta den extraordinära livslängd som rapporterats i denna grupp. Forskningen är en del av ett större projekt "Blå zoner i Norden" som pågår fram till 2026. Resultaten kan ge värdefulla lärdomar inte bara för Finland, utan för åldrande befolkningar över hela världen som vill lära sig hemligheterna bakom ett friskt och långt liv. Tills vidare ser Österbotten lovande ut som Finlands svar på världens blå zoner – en plats där god hälsa och ett långt liv inte bara är tur, utan en livsstil.

NYHETER

NÖDCENTRALER

Vasabor bland prisade nödcentralproffs

IBÖRJAN AV september 2025 hölls en högtidlig PRO 112-prisutdelning i Helsingfors där flera nödcentralproffs fick erkännande för sitt värdefulla arbete. Bland de prisade fanns också representanter från Vasa: överdirektör Tiina Mitts utsågs till Årets nödcentraloperatör, ett bevis på hennes starka yrkesskicklighet och viktiga roll i vardagen.

Priserna delades ut av Nödcentralsverkets generaldirektör Taito Vainio, och inrikesminister Mari Rantanen höll ett officiellt hälsningstal. Under evenemanget utdelades även statliga heders- och tjänstetecken samt priset för Årets kommunikationsinsats (112.fi).

Teknik och samarbete säkrar hjälpen
PRO 112-priset gick i år till systemchef Mika Lamu, som leder Nödcentralsverkets systemenhet. Han har haft en avgörande roll i utvecklingen av nödnumret 112 och hela nödcentralsverksamheten. Särskilt framhålls hans insatser för att stärka användningen och utvecklingen av ERICA-nödcentralsdatasystemet, en central teknik för att garantera snabb och säker hjälp till medborgarna.

Vasaoperatör lyfts fram nationellt
Tiina Mitts, överdirektör vid nödcentralen i Vasa, utnämndes till Årets nödcentraloperatör. Hon har utmärkt sig särskilt i behandlingen av nödsamtal, riskbedömning och systemanvändning. Mitts är även en skicklig kommunikatör med en ovanlig språkkunskap, vilket är avgörande i akuta situationer.

Dessutom stöttar hon sina kolleger med stor pedagogisk förmåga och fungerar som förebild genom sitt höga yrkeskunnande (112.fi).

Att Tiina Mitts från Vasa utses till årets nödcentraloperatör är ett erkännande av hennes professionalism och mänskliga förmåga i en krävande vardag. Samtidigt understryker systemchef Mika Lamus pris hur avgörande tekniskt kunnande och pålitliga system är för hela Finlands nödcentralsverksamhet.

Att Vasas kompetens och engagemang får nationell uppmärksamhet visar hur viktigt det dagliga arbetet vid nödcentralerna är – och alltid kommer att vara.

THL

THL kallar 16 000 finländare till hälsoenkät – ger bred bild av levnadsvanor, funktionsförmåga och övervikt

INSTITUTET FÖR HÄLSA OCH VÄLFÄRD (THL) inleder i höst en omfattande nationell hälsoundersökning genom att bjuda in cirka 16 000 slumpmässigt utvalda personer som bor i Finland och är minst 15 år gamla att svara på en enkät. Målet är att samla in tillförlitlig information om centrala faktorer för folkhälsan: levnadsvanor, funktionsförmåga, fetma samt erfarenheter av hälsotjänster.

Undersökningen är en del av Europeiska unionens gemensamma EHIS-studie (European Health Interview Survey), som producerar jämförbar statistik mellan medlemsländerna. Enligt THL väcker särskilt fetmans snabba ökning oro: omkring 30 procent av de vuxna i Finland är feta, och svår fetma har ökat markant bland framför allt 20–44-åringar.

Frågorna omfattar bland annat:

Levnadsvanor: hur ofta människor äter frukt, grönsaker eller fullkorn, hur kosten förändrats över tid samt mängden vardagsmotion.

Funktionsförmåga: hur väl människor upplever att de klarar vardagliga sysslor och hur fysisk och social funktionsförmåga påverkas av olika faktorer.

Fetma: både förekomst i befolkningen och utvecklingen av svår fetma i yngre åldersgrupper.

Häls- och välfärdstjänster: erfarenheter av tillgänglighet, information och möjligheten att få vård i rätt tid.

Praktisk information för deltagare

Inbjudningarna skickas per post under september. Enkäten kan besvaras antingen på nätet eller via en pappersblankett, och finns på finska, svenska och engelska. Att delta tar uppskattningsvis 15 minuter.

För THL och beslutsfattare ger undersökningen ett värdefullt kunskapsunderlag för att bättre planera hälso- och välfärdspolitiken. Resultaten kan exempelvis användas för att rikta förebyggande åtgärder mot fetma, stödja funktionsförmågan och förbättra tjänsternas kvalitet.

Varför det här är viktigt
Fetma och nedsatt funktionsförmåga är inte bara individuella hälsoproblem, utan även samhällseliga utmaningar som belastar vården och ökar kostnaderna. Genom att veta mer om finländarnas levnadsvanor och välmående kan man skapa effektivare åtgärder – främja hälsosamma matval, fysisk aktivitet och sömn samt bygga miljöer som stöder bättre vardagsbeslut.

THL:s inbjudan berör alltså tusentals personer, men resultaten kan bidra till hela landets välfärd. Att delta är därför ett konkret sätt att påverka.

NYHETER

WÄRTSILÄ

Wärtsilä utrustar helelektriska höghastighetsfartyg för ett danskt färjerederi

WÄRTSILÄ, en finländsk teknologikoncern, har valts ut för att utrusta två banbrytande höghastighetskatamaranfärjor med ett helt integrerat batterielektriskt framdrivningssystem och avancerade vattenjetaggregat för det danska företaget Molslinjen. Färjorna som byggs på varvet Incat Tasmania i Australien är ett viktigt steg mot att minska koldioxidutsläppen från färjetrafiken i norra Europa.

Wärtsiläs leveranspaket omfattar ett integrerat elektriskt propulsionssystem, likströmsomvandling, energihanterings- och automations-system, åtta elektriska propulsionsmotorer, vattenjetaggregat och ett Wärtsilä ProTouch-styrssystem för

smidig och effektiv drift.

Båda fartygen trafikerar den hårt trafikerade rutten Kattegatt som förbinder Jylland och Själland. Varje 129 meter lång och 30,5 meter bred färja tar upp till 1 483 passagerare och 500 bilar, vilket ökar Molslinjens kapacitet med mer än 25 procent.

”Med dessa elfärjor siktar vi på att eliminera tusentals ton CO₂-utsläpp från Danmarks klimatavtryck varje år”, säger Kristian Durhuus, VD för Molslinjen.

Wärtsilä betonar att elektrifiering av fartyg är avgörande för att uppnå de globala klimatmålen. Företaget har redan deltagit i byggandet av mer än 150 hybridelfartyg och ser detta projekt som en milstolpe i sin långsiktiga hållbarhetsstrategi.

”Vårt partnerskap med Molslinjen och Incati påskyndar branschens väg mot nettonollutsläpp”, säger Roger Holm, verkställande direktör

för Wärtsilä Marine.

Incat Tasmania, känt för sin banbrytande lätta och energieffektiva design, lyfte fram projektets bredare inverkan.

”Vi bygger inte bara fartyg – vi bygger framtiden”, säger Stephen Casey, VD för Incat Tasmania.

Fartygets konfiguration med åtta vattenjetaggregat lovar lätthet, grunt djupgående, hög effektivitet och utmärkt manövrerbarhet som kombinerar hållbarhet och prestanda. Wärtsilä kommer att börja leverera till varvet år 2026 och färjorna förväntas sättas i trafik i Danmark år 2027 och 2028.

Bildtext: Wärtsilä levererar ett helt integrerat elektriskt propulsionssystem med jetstrålar till två nya plattformar för höghastighetskatamaraner som Incat Tasmania bygger för det danska färjerederiet Molslinjen © Incat Tasmania

Vår tidnings chefredaktör intervjuad av Vasabladet

10 Nyheter

Vasabladet
Torsdag 11 september 2025

Vasabladet
Torsdag 11 september 2025

Hans Björknäs sadlar om vid 80 – börjar studera

Vasa

När Hans Björknäs fyllde 80 år var det inte roligt att sätta sig på ett helt nytt kapitel i livet. Med anledning av detta blev han intervjuad av Hedvig Sandell på Vasabladet. Intervjun publicerades i tidningen torsdagen den 11 september. Här är några av de synpunkter som berördes under intervjun.

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

Björknäs beskriver svenska social- och humanvetenskapernas tillstånd som...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

"Helt viktigt väskan". Det sitter han och påstår när han sitter på på förskolebarnet.

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

...och på den tiden och på den tiden...

NÄR HANS BJÖRKNÄS fyllde 80 år valde han att påbörja ett helt nytt kapitel i livet. Med anledning av detta blev han intervjuad av Hedvig Sandell på Vasabladet. Intervjun publicerades i tidningen torsdagen den 11 september. Här är några av de synpunkter som berördes under intervjun.

Efter mer än ett halvt sekel som läkare har han tagit steget in i journalistikens värld genom studier vid Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors. Beslutet kom efter en hjärtinfarkt 2021 som satte stopp för arbetet som resande läkare. I stället började han ge ut tre dagstidningar i Vasa – på svenska, finska och engelska – vilket väckte en djupare nyfikenhet för tidningsproduktion.

Björknäs beskriver studierna som en intellektuell utmaning och ett sätt att utveckla uttrycksförmågan. Som läkare var han expert inom sitt område men menar att journalister har en unik förmåga att göra komplicerade ämnen begripliga och lockande. Han betonar att målet inte är en examen utan kunskap.

Skillnaderna mot 1960-talets medicinstudier är stora: då kämpade man utan datorer, e-post och ekonomiskt stöd. I dag sker undervisningen digitalt och studenterna arbetar i en helt annan teknisk miljö. Ändå ser han likheter – flitiga studenter fanns då liksom nu.

Björknäs studerar vardagar mellan 9 och 15, men studentlivets nöjen lockar honom inte längre. Däremot gläds han åt kulturlivet i Helsingfors och möjligheten att bo nära barn

och barnbarn. Han känner sig väl mottagen av de yngre kurskamraterna och upplever ingen åldersdiskriminering.

För Björknäs är studierna också ett ställningstagande för ett aktivt liv efter pensionen. Han framhåller att pensionärer med lång erfarenhet är en resurs för samhället och att fortsatt aktivitet gynnar både hälsa och välbefinnande. Finland, menar han, ger unika möjligheter att förverkliga sådana projekt även vid hög ålder.

Trots sitt nya fokus har Björknäs inte släppt medicinen helt – han driver fortfarande en liten privat mottagning i Vasa. När han blickar tillbaka ser han både läkaryrket och journalistiken som delar av samma livsresa, där nyfikenheten och viljan att bidra varit den röda tråden.

MUSIK

Édit Piaf, nu aktuell på Vasa Stadsteater

Föreställ dig en röst som kunde slita av sammeten från en kabaréstol, en klang som handlade mindre om perfekt ton och mer om ren, ofiltreerad sanning. Den rösten tillhörde Édith Giovanna Gassion, som världen skulle komma att känna som La Môme Piaf – Lilla Sparven. Hennes liv var inte bara en serie händelser; det var en tragedi i tre akter, sjungen i moll, med korta, bländande intervall av strålande ljus.

Hennes historia börjar inte på en scen, utan i de dunkla, parfym- och desinficeringsmedelsdoftande hallarna i ett bordell i Normandie. Övergiven av sin mor, en kafésångerska, och sin far, en kontortionist, uppfostrades den unga Édith av sin mormor, bordellmamman. Hennes första vänner var prostituerade – inte samhällets pelare, utan hennes pelare. De var kvinnorna som avgudade henne, skötte om henne genom en barndomsblindhet (som enligt uppgift botades av deras samlade medel för en pilgrimsfärd) och gav henne en snedvriden men mycket verklig känsla av familj. Här lärde hon sig sina första lektioner i kärlek, förlust och överlevnad i skuggorna. Humorn är mörk, men den finns: var annars lär sig ett barn alfabetet och konsten att förhandla samtidigt?

Upptäckt när hon sjöng på gatorna för franc av nattklubsägaren Louis Leplée, blev hon groomad, klädd i en enkel svart klänning (ett genialiskt varumärkesgrepp som skulle bli hennes uniform) och döpt till "La Môme Piaf". Paris föll för denna lilla, hemsökta tjej med den enorma rösten. Men tragedin var hennes ständige följeslagare. Leplée mördades, och Piaf, trots att hon var oskyl-

dig, fläckades av skandalen. Men hon sjöng vidare.

Sedan kom kriget. Och här kommer kapitlet som lägger till ett lager av farlig, komplicerad glamour till hennes myt. Piaf uppträdde för tyska officerare i ockuperade Paris. Hon fotograferades med dem, flörtade med dem. Skvallerpalterna drypade av gift. Men hela historien, som den ofta är med Piaf, var rörigare. Hon arbetade också för Motståndsrörelsen. Genom att använda sin berömmelse som ett sköld smugglade hon kompasser och kartor inuti sina kostymlådor för att hjälpa krigs-

fångar att fly. Hon poserade för bilder med tyska officerare, samtidigt som hon i hemlighet klippte ut deras porträtt till falska ID-kort för franska fångar. Hon spelade det farligaste spelet i sitt liv, och hon gjorde det med ett flin, och vände sitt eget rykte till ett vapen.

Efter kriget exploderade hennes stjärna globalt. Hon blev Frankrikes största exportvara, en symbol för motståndskraft. Hon sjöng hymner om kärlek och förtvivlan som "La Vie en rose", "Hymne à l'amour" och "Non, je ne regrette rien". Men strålkastarljuset brände. Hennes

privatliv var en karusell av självförstörelse: en förödande beroende av morfin och alkohol efter en serie ödesdigra bilolyckor, och en oupphörlig, desperativ jakt på kärlek med en serie män som aldrig riktigt kunde hantera orkanen som var Piaf.

Ändå, inuti denna storm fanns en generationsspanare efter talang. Hon hade ett ofelbart öra. Hon hörde en ung, klumpig italiensk budpojke sjunga och förkunnade: "Du kommer att bli en stjärna." Hon tvingade upp honom på scenen, lärde honom scennärvaro och lanserade Yves Montands karriär. Hon hörde en blyg, nervös armenisk-fransk kompositör och textförfattare och insisterade på att han skulle framföra sina egna låtar. Hon gav honom sin första stora chans och stöttade man-

nen som skulle bli den legendariske Charles Aznavour. Hon byggde upp männen i sitt liv, även när hennes egna grundvalar rämnade.

Vid slutet var Sparven bräcklig, beroende och åldrad decennier bortom sina år, men hon slutade aldrig att uppträda. Hon bars till scenen, en skör kvinna i svart klänning, och sedan... då bröt den rösten fram. Det var rösten av varenda hjärtesorg, av varje glädje, av varje ånger och varje triumf. Den var fullständigt, förkrossande mänsklig.

Så varför skriver vi fortfarande böcker, gör filmer (den briljanta *La Vie en Rose*) och sätter upp pjäser om henne nästan ett sekel senare?

För att Piaf är den ultimata paradox-

en. Hon var både ett offer och en frälsare, en kollaboratör och en motståndshjältinna, ett sårbart barn och en vild diva. Hennes liv skriker att en människa inte kan kategoriseras snyggt. Hon var bristfällig, strålande så. I vår tid av kuraterad perfektion och sanerade kändisar är Piafs råa, ofinputsade och röriga mänsklighet en chock för systemet. Hon sjöng inte bara om smärta, glädje och ånger; hon var smärta, glädje och ånger. Hon påminner oss om att stor konst inte föds ur komfort, utan ur de vackra, fruktansvärda ruinerna av ett fullt, vårdslöst levt liv. Och vi kan inte se bort.

Images: Studio Harcourt, 1939
Public Domain

PIAF, En kadu mitään, Vaasa Cithy theatre

NYHETER

VASA STADSTEATER

Édith Piafs fascinerande liv som musikföreställning. Premiär på stadsteatern 11.9.2025

KÄND SOM “Parismyg-gan” eller “den lilla spar-ven”, levde Édith Piaf ett liv fullt av ytterligheter: fattigdom och plötslig framgång, djup kärlek och förkrossande sorg. Hon växte upp i Paris slum-kvarter, blev som barn tillfälligt blind – och tillfrisknade på ett nästan mirakulöst sätt.

Hon förlorade tidigt sitt eget barn, men fann sin röst på små caféer och kabaréer. Därifrån steg hon till chansonens okrönte drottning. Piafs sång bar på passionen från hennes stormiga förhållanden och sorgen efter att ha förlorat sin stora kärlek, boxaren Marcel Cerdan, i en flygolycka. Hennes senare år präglades av sjukdomar och beroende, men hennes sånger – La Vie en Rose och Non, je ne regrette rien – klingar ännu, som ekon av hennes glädje och smärta. Piaf levde inte bara ett liv – hon lät livet bära henne.

Föreställningen: “Piaf – jag ångrar ingenting” i Vasa

Vasa stadsteater öppnar höstsäsongen med en resa in i Piafs dramatiska värld i musikpjäsen “Piaf – jag ångrar ingenting”, med premiär torsdagen den 11 september 2025 på Romeo-scenen (sttinfo.fi). Pjäsen, skriven av den brittiska dramatiker Pam Gems, blandar fakta och fiktion och lyfter fram Piafs största sånger: Non, je ne regrette rien, La Vie en Rose och Hymne à l’amour.

Regissör är Maiju Sallas, som återvänder till Vasa med ny kraft: ”Jag har beundrat Édith Piaf sedan ungdomen... hon höll alltid fast vid sin egen stil,” säger Sallas. Huvudrollen spelas av Sonja Halla-aho, som iklär sig Piafs ikoniska svarta klänning och gestaltar hennes livsintensitet – glädje, kärlek, sorg och skönhet. Till det konstnärliga teamet hör kapellmästare Sauli Perälä, koreograf Antton Laine, scenograf Mika Haaranen, kostymdesigner Emilia Eriksson och ljuddesigner Jouni Ilari Tapio.

Föreställningen varar cirka 2 timmar och 30 minuter inklusive paus, är textad till

svenska och rekommenderas för publik över 12 år.

). På scenen medverkar bland andra Anna Lemmetti-Vieri, Mari Hirvi, Oiva Nuojua, Toni Ikola, Ville Härkönen, Jorma Tommila / Panu Valo, Konsta Reuter, Timo Luoma och Miika Alatupa. Dessutom presenteras nya ensemblemedlemmar Milla Kangas och Anni-Maija Koskinen, samt gästartisterna Anna Arola och Olli Tulkki från Tammerfors yrkeshögskola.

Piaf – jag ångrar ingenting utlovar en stark kulturupplevelse där Édith Piafs passion, tragedi och musikaliska arv får nytt liv i en visuellt imponerande uppsättning. Premiären den 11 september på Romeo-scenen blir utan tvekan en höjdpunkt i Vasas teaterhöst – en chans att återigen känna Piafs närvaro, så intensivt som bara chanson kan förmedla.

BILD: Piaf – en kadu mitään (2025). Sonja Halla-aho. FOTO: Kasper Dalkarl

UKRAINE

UKRAINE PRESIDENT

Russia Must Come to Believe That America, Europe, and the West as a Whole Will Not Allow Russia to Wage War – President in His Speech at the Annual Yalta European Strategy Meeting

Ending Russia's war is possible through collective strong pressure and the joint development, together with Europe and the United States, of a multi-component air defense system. This was stated by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy during his speech at the annual Yalta European Strategy (YES) meeting.

The Head of State thanked all attendees for their support and expressed special gratitude to President of Finland Alexander Stubb and U.S. Special Presidential Envoy for Ukraine General Keith Kellogg, who also participated in the meeting.

"It turns out the United States has air defense no worse than Patriots. Indeed, General, this is what people say every time you are here. When you are in Kyiv, Keith Kellogg, the people of Kyiv can finally get some sleep. We would love for you to travel around all the cities of

our country," said the President, addressing General Kellogg.

Volodymyr Zelenskyy noted that the United States has the power to influence Vladimir Putin. That is why, during visits by Keith Kellogg, the Russians do not carry out massive strikes. However, with representatives of other states and international organizations, including the largest – the UN, OSCE, and IMF – this does not work.

"Probably China also has such an opportunity – to make the Russians stop killing. But the world has not seen any willingness from China to make this happen with regard to Russia. China has called for a ceasefire in this war and for this war not to be expanded, but Putin has done nothing. And that does not prevent China from hosting Putin with open arms and talking with him about what matters most – longevity," the President noted.

The Head of State added that Russia has also ignored India's calls to end the war, as well as those of everyone else in the world.

America, or in the West as a whole. That is precisely why Russia is waging war. Putin believes in China, in Iran, in North Korea. And that is why he seeks strategic agreements there. Putin is betting that money will corrupt everyone – the weak and the strong alike. He believes money will allow him to buy forgiveness – for everything. Basically, that is his plan: to try to buy forgiveness. And to continue the war," the President said.

The Head of State noted that Russia continues to shell Ukrainian cities and attack Poland with drones, yet there are no consequences for it.

"A day before the attack on Poland, the Russians killed 25 people in Yarova, Donetsk region – ordinary people, elderly people, who had come for their pensions. These are the very residents of Donbas whom Russia claims to be saving. It is killing them. This is the very land that Russia wants to take away in order to supposedly 'save' – save it from life. And just a little more than a week before Yarova, the Russian flag was flying in the film festival in Venice," the President recalled.

strong responses are needed to stop the Russian war machine.

"Russia must come to believe that America, Europe, and the West as a whole will not allow Russia to wage war. Persuading Russia alone, dialogue alone, will not achieve this. What is needed is truly strong pressure – so that instead of aiming to occupy Ukraine or any other country, Putin's goal becomes preserving his economy, his system, preserving what he has lived for all these years. We cannot replace this head, but we can replace the main objective," the President stated.

COPYRIGHT: The Presidential Office of Ukraine. All materials featured on this site are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International. The use of any materials posted on the website is permitted provided you link to www.president.gov.ua regardless of full or partial use of materials.

VECKANS KONSTUPPLEVELSE

Elin Danielson-Gambogi

3.9.1861, Noormarkku

31.12.1919, Antignona, Italia

Naisen muotokuva Kvinnoporträtt Portrait of a lady

EVENEMANG

KONSTRUNDAN 2025

6-7.9.2025 kl 11-17

Konstrundan, som i år ordnas för 18:e gången, samlar 480 konstnärer, konsthantverkare och formgivare samt konstnärresidens från hela landet. Konstnärer kan sökas fram enligt region, konststart eller tillgänglighet, samt hittas på Konstrundan kartan. Under Konstrundan kan man på varje besökspunkt fylla i en gratis digital lott – och har besökaren tur vinner hen ett konstverk.

4 konstnärer från Närpes finns med, 10 från Vasa och 3 från Korsholm.

<https://konstrundan.fi/>

VASA STADSTEATER

PIAF

Premiär 11.9.2025 KL. 18

Romeo-salen

”I september 2025 har musikalpjäsen Piaf – Jag ångrar ingenting premiär på Vasa stadsteaters Romeo-scen, som berättar den unika livshistorien på flera scener om Édith Piaf, som blev världsberömd från Paris gator.”

Rollen som Piaf tolkas av teaterskådespelerskan Sonja Halla-aho.

<https://www.netticket.fi/piaf-vaasa>

Jorma Panula - Dirigentkurs Konsert

19.9.2025 vid 18-tiden

Vasa stadshus

I samarbete med Panula Academy.

Vasa stadsorkester

cond. Studenter på dirigentkursen

”Under årtiondenas lopp har Jorma Panulas kurser i Vasa sett både framtida världsstjärnor i dirigeringvärlden och pedagoger som gjort viktigt grundarbete. Maestro Panula, som har en enorm mängd erfarenhet, hittar essensen i musiken, och kursernas popularitet visar att han också vet hur han ska förmedla den till sina elever. I den sista konserten på dirigentkursen kommer vi att dra full nytta av det vi lärt oss under veckan!”

Las Vegas

2.10.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Antti Rissanen

Sol. Juki Välipakka & Chiara Orlandi

Kom och flyg med mig, flyg mig till månen, på mitt sätt, jag vill bli älskad av dig.... <https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurivaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/las-vegas/>

VAASA BAROQUE

LES ARTS FLORISSANTS—OPERA

10.10.25 KL 19.00 Vasa Stadshus

11.10.25 kl 19.00 Riddarhuset, Helsingfors

[vaasabaroque.com](https://www.vaasabaroque.com)

KORSHOLMS KYRKA

DIANDRA

17.10.25 kl 18

Korsholms finska församling

VASA STADSTEATER

ONÖDIGA MÄNNISKOR

Premiär 23.10.2025 KL. 19

Juliet Hall

Ett av de mest inflytelserika dramerna inom finsk dramatik.

<https://www.netticket.fi/tarpeettomia-ihmisia-vaasa>

HELSINGFORS BOKMÄSSA

23.-26.10.2025

i Helsingfors Mässhall.

Helsingfors Bokmässa grundades för 25 år sedan på begäran av bokbranschen – nu är evenemanget större än någonsin. I år ordnas Helsingfors Bokmässa för 25:e gången, och i fjol hade den nästan 98 000 besökare.

Nu är detta höstens viktigaste kulturhändelse. Temat för Bokmässan 2025 är Bildning och Glädje!

Samtidigt, med samma biljett: Wine & Food-event

<https://kirjamessut.messukeskus.com/>

VAASA BAROQUE

SCHÜTZ: MUSIKALISCHE EXEQUIEN

25.10.26 KL 19.00 Trefaldighetskyrkan i Vasa

26.10.25 Pargas kyrka

[vaasabaroque.com](https://www.vaasabaroque.com)

VASA STADSORKESTER

BAROCKENS PRAKT OCH SKÖNHET

30.10.25 kl 18.00

Stadshuset

[Vaasankapunginorkesteri.fi](https://www.vaasankapunginorkesteri.fi)

VASA LITTFEST 2025

13.-15.11.2025.

Vasa LittFest är en tvåspråkig litteraturfestival som har arrangerats i Vasa sedan 2001.

Festivalen bjuder på fördjupande diskussioner som öppnar upp viktiga teman och tankar. I år är temat Gräns(er), det utlovas djuplodande dagar av litteratur!

[vaasa.fi/littfest](https://www.vaasa.fi/littfest)

MELLERSTA ÖSTERBOTTENS KAMMARORKESTER

DANCE

Snellmansalen

14.11.19.25 kl 19.00

15.11.25 kl 19.00

Hyvinkäänsali, Hyvinge

Malin Broman, Noah Hellwig

www.kamariorkesteri.fi

BEATLES GOES KOKKOLA

Snellmanssalen, Karleby

21.11.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Jussi Lampela

Markku Veijalainen, presentatör

”Vasa stadsorkester besöker Karleby med sitt populära Beatles-program tillsammans med Markku Veijalainen, som vet allt om 1960-talets popkultur. Under kvällen kommer vi att få höra fantastiska historier och framför allt rika arrangemang av sångboken till Liverpools Fab Four.”

<https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurivaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/beatles-goes-kokkola/>

KÄLKKÄBRA Karleby Operafestival

14-16.11.25

”Från människor till människor och opera för operans skull”

www.kpkamariooppera.fi

RUSK

18-22.11.2025

Kammarmusik i Jakbostad

Konstnrlig ledare

Anna-Maria Helsing

Årets tonsättare

Dobrikna Tabakova

www.ruskfestival.fi

MELLERSTA ÖSTERBOTTENS KAMMARORKESTER

Julkonsert

12.12.25 kl 19.00

Gamlakarleby stadskyrka

www.kamariorkesteri.fi

JULORATORIET

19.12.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Tomas Djupsjöbacka

Sol. Kathrin Lorenzen, sopran

Jingjing Xu, alt

Juan de Dios Mateos, tenor

Aksel Daveyan, bas

Kammarkören Canticum Maris

Johann Sebastian Bach:

Juloratoriet, kantaterna 1–3

Finns det något festligare julmusik än Johann Sebastian Bachs Julatorium, som med sin omfattande uppställning av artister, arior och körnummer är ett ymnighetshorn med alla mått mätt?

<https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurivaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/jouluoratorio/>

VAASA BAROQUE

DE VACKRASTE BAROCKJULSÅNGERNA

20.12.25 kl 18.00 Karjasilta kyrka i Uleåborg

21.12.25 kl 10.00 Kaustby kyrka

Kl 18.00 Schaumansalen, Jakobstad

22.12.25 kl 19.99 Brändö kyrka

[vaasabaroque.com](https://www.vaasabaroque.com)

MEDIESPRÅK 2026

Åbo, i januari eller februari 2026

Svensk presstjänst och Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi i samarbete med Svenska Yle, Hufvudstadsbladet, Borgåbladet, Västra Nyland, Vasabladet, Syd-Österbotten, Österbottens Tidning, ÅU Media, Svenska folkskolans vänner, Stiftelsen för Åbo Akademi, Svenska kulturfonden, Harry Schaumans

BLÅ ZONER

BLÅ ZON

Åbo Akademi: Svenskspråkiga Österbotten kan bli en blå zon

Vad är en blå zon? Termen syftar på regioner där ett ovanligt stort antal invånare bor betydligt längre än genomsnittet, ofta över 100 år. Sådana områden tros kombinera livslängd med livsstilsfaktorer som mild daglig fysisk aktivitet, växtrik kost, starka sociala band och en känsla av syfte

Ny studie lyfter fram lovande resultat i västra Finland

En färsk undersökning som Åbo Akademi publicerade den 1 september 2025 visade att det svenskspråkiga Österbotten i västra Finland preliminärt kan betraktas som en blå zon.

Forskarna jämförde tre landskap: svenskspråkiga Österbotten, finskspråkiga södra Österbotten och Åland. Studien visade att bland dessa ligger det svensktalande Österbotten närmast den hälsofrämjande livsstil som är karakteristisk för etablerade blå zoner – den visar god allmän hälsa och livs-

längd tillsammans med stark efterlevnad av livsstilsegenskaper som hälsosam kost, måttlig fysisk aktivitet, samhällsengagemang och ett meningsfullt liv

Intressant nog uppvisade Åland den högsta förväntade livslängden och den bästa allmänna hälsan, men följde inte många av de livsstilsmönster som vanligtvis förknippas med blå zoner – vilket tyder på att dess framgång kan drivas av olika faktorer

Också anmärkningsvärt: Södra Österbotten speglade det svenskspråkiga Österbotten i att följa den blå zonens livsstil, men släpade efter när det gäller hälsoresultat – vilket understryker att det kanske inte räcker att anta dessa vanor ensamma utan ytterligare demografiska studier

Varför detta är viktigt?

Resultaten tyder på att kulturell och språklig kontext kan spela en viktig roll för att främja ett hälsosamt åldrande. Forskare varnar dock för att det behövs mer robusta demografiska data för att bekräfta om det svenskspråkiga Österbotten verkligen uppvisar en extraordinär livslängd – särskilt genom oberoende validering

Sarah Åkerman, postdoktor och forskningsledare för projektet "Blue Zones in the Nordics", betonar att även om livsstilsanpassning är lovande, är ytterligare demo-

grafisk bekräftelse ett nödvändigt nästa steg

Bredare sammanhang:

Konceptet med den blå zonen och dess utmaningarKonceptet med den blå zonen, som ursprungligen identifierades i kända hotspots som Sardinien, Ikaria, Okinawa och Martinique, har fått ett globalt erkännande. Men den har också väckt vetenskaplig kritik. Vissa nyligen genomförda studier har gett upphov till farhågor om tillförlitligheten, bland annat potentiella fel i åldersregister och datakvalitet i vissa regioner

Livsstilsegenskaper som vanligtvis förknippas med blå zoner – naturlig fysisk rörelse, växtbaserad kost, starka sociala nätverk, ett meningsfullt liv – anses dock fortfarande allmänt vara fördelaktiga vanor för att främja ett långt och hälsosamt liv

Medan svensktalande Österbotten visar lovande anpassning till livsstilsmönster och indikatorer för hälsosamt åldrande i den blå zonen, väntar den definitiva klassificeringen som en blå zon på ytterligare validering. Forskningen är ett viktigt första steg i utforskandet av livslängd och välbefinnande i en nordisk kontext – men det behövs mer forskning innan Österbotten officiellt kan sälla sig till listan över världens bästa områden för livslängd

Vasauniversitetets rektor: Vårt lands framtid bygger på kompetens

MINNA MARTIKAINEN, rektor för Vaasauniversitetet, betonar i sitt tal vid läsårets öppning att landets framtid vilar på utbildning och internationellt högkvalitativ forskning. Endast genom spetskompetens kan landet locka investeringar, öka exporten och trygga sin ekonomiska hållbarhet.

Martikainen varnar för förslag från finansministeriet som skulle minska universitetens finansiering med totalt 90 miljoner euro nästa år. Förslaget innehåller även en tvåårig indexfrysning, vilket skulle innebära ytterligare stora nedskärningar.

Rektorn poängterar att detta hotar studentplatser och målet att höja högskoleutbildningsgraden till 50 procent.

– Att minska resurserna för utbildning och forskning i en tid då ekonomin behöver kompetens är en felstrategi, säger Martikainen.

Rektorn lyfter fram forskning, utveckling och innovation (FoUI) som motorn för framtida tillväxt. Målet att nå fyra procents FoUI-investeringar av BNP till 2030 är avgörande för Sveriges konkurrenskraft och välfärd.

Särskilt energitransitionen erbjuder stora möjligheter. Vaasaområdet är hem till Nordens största energitek-

nologikluster, där universitet och företag samarbetar nära. Initiativ som Energiatransition Valley ska skapa ett ledande ekosystem för energi, innovation och nya affärer.

Martikainen avslutar med att betona att universitet är en investering i landets resiliens. I en osäker värld med klimatförändringar, geopolitiska spänningar och teknologiska skiften är kompetens och forskning avgörande för säkerhet och hållbar utveckling.

– Universitet är inte en kostnad, de är Finalands framtid, slår Martikainen fast.

Bild: Vasa universitet / Christoffer Björklund. Bilden fri att användas

HANKEN

HANKEN

Hanken inledde sitt 117:e läsår – rektor betonar utbildningens betydelse för Finlands framtid

Rektori Ingmar Björkman. Matilda Saarinen/Hanken

HANDELSHÖGSKOLAN HANKEN öppnade den 1 september sitt 117:e läsår i Helsingfors och det 46:e i Vasa. Rektor Ingmar Björkman betonade i sitt tal att Finland står inför stora ekonomiska utmaningar, men att vägen framåt går genom satsningar på utbildning och forskning.

Hanken har under de senaste femton åren ökat antalet nya kandidat-

och magisterstuderande med hela 77 procent. Särskilt betydelsefullt är högskolans ansvar för att utbilda svenskspråkiga ekonomer, samtidigt som allt fler finskspråkiga och internationella studerande söker sig till Hanken. Det engelskspråkiga kandidatprogrammet var i år det mest populära i Finland.

Björkman påminde om att statens basfinansiering per studerande har minskat kraftigt sedan 2010 och uppmanade beslutsfattare att rikta en del av de ökade forsknings- och

innovationssatsningarna till universiteten. – En investering i universiteten är en investering i landets framtid, konstaterade han.

Vid högtiden talade också Hanken-styrelsens ordförande Christoph Vitzthum, studentkårens ordförande Alma Portin samt Hankenalumnen och diplomaten Nicola Lindertz.

EKONOMI

EKONOMI

FINNVERA: Den bästa tiden att investera var i går – den näst bästa är nu

DEN BÄSTA TIDPUNKTEN att investera var i går, men den näst bästa är i dag. Med dessa ord uppmanade Finnveras verkställande direktör **Juuso Heinilä** finländska företag att agera snabbt och modigt. Vid en paneldiskussion under Team Finland-dagen i Helsingfors underströk han att landets ekonomi är på väg uppåt och att efterfrågan nu växer i många branscher.

Heinilä framhöll att flera faktorer talar för investeringar just nu. Arbetskraft finns tillgänglig i större utsträckning än på länge, och kostnaderna för lån och garantier är fortfarande på en rimlig nivå. Samtidigt väntar hela Europa på omfattande möjligheter i samband med Ukrainas återuppbyggnad – något

som också innebär hård konkurrens om resurser, arbetskraft och marknadsandelar. De företag som agerar först får ett tydligt försprång.

Finnvera har redan i år stärkt sitt stöd till företagen. Under januari–juni beviljades lån och garantier på 600 miljoner euro inom Finland, medan exportgarantier och specialgarantier uppgick till hela 3,7 miljarder euro – mer än dubbelt så mycket som under motsvarande period 2024. Enligt Heinilä speglar detta en starkare tilltro till både tillväxt och internationalisering bland finländska företag.

– Utsikterna är betydligt ljusare än för ett år sedan. Stora exportaffärer är åter på gång, och i små och medelstora företag samt midcap-segmentet pågår både investeringar och betydande tillväxtprojekt. Detta märks tydligt i Finnveras finansiering, sade Heinilä.

Paneldiskussionen under Team Fin-

land-dagen samlade också **Juhapekka Ristola**, avdelningschef vid Arbets- och näringsministeriet, **Jaana Korhonen**, överdirektör vid NTM-centralen, samt **Lassi Noponen**, generaldirektör för Business Finland. Diskussionen leddes av **Juho Romakkaniemi**, verkställande direktör för Finlands Handelsskammare.

Evenemanget öppnades av republikens president **Alexander Stubb**, och även utrikeshandels- och utvecklingsminister **Ville Tavio** betonade exportens betydelse för Finlands framtid. Sammanlagt deltog omkring 650 representanter för finländska tillväxtföretag och Team Finland-nätverket.

Slutsatsen är tydlig: enligt Finnvera är nu rätt tid att investera. Företag som tar initiativ i dag kan bygga konkurrenskraft inför morgondagens hårdare internationella marknadskamp.

ALKO

ALKO

Alko såg väntad nedgång i försäljning och resultat – men servicen fick beröm

ALKO OY publicerade på torsdagen sin halvårsrapport för januari–juni 2025, där effekterna av den ändrade alkohollagen som trädde i kraft i juni förra året syns tydligt. Försäljningsvolymerna sjönk som väntat och resultatet försvagades, men kunderna gav fortsatt höga betyg för service och sortiment.

Utveckling av försäljning och omsättning

Alkos totala försäljning under årets första sex månader uppgick till 30,7 miljoner liter, jämfört med

34,8 miljoner liter under samma period året innan. Den alkoholskattepliktiga omsättningen minskade från 536,4 miljoner euro till 479,3 miljoner euro – en nedgång på 57 miljoner euro.

Effekter på skatteintäkterna
Även statens intäkter från alkoholskatten sjönk märkbart: från 278,1 miljoner euro till 248,4 miljoner euro.

Försämrade lönsamhet

Rörelsevinsten föll kraftigt och uppgick till 4,6 miljoner euro, jämfört med 15,8 miljoner euro året innan. Periodens vinst blev 4,3 mil-

joner euro, mot 13,1 miljoner euro under första halvåret 2024.

Kundnöjdheten fortsatt hög

Trots försämrade resultat var kundernas omdömen positiva. I en enkät om sortimentsnöjdhet fick Alko det rekordhöga betyget 8,64 (på skalan 4–10), mot 8,61 året innan. Kundupplevelseindexet (på skalan 1–5) steg till 4,60 från 4,58. Dessutom fortsatte ålderskontrollerna att fungera effektivt: 98,2 % av kunderna möttes av en kontroll, jämfört med 97,3 % förra året.

Nya hållbarhetsinitiativ

Under våren lanserade Alko konceptet "Certifierat alternativ", som syftar till att ge kunderna möjlighet att göra hållbara val med hänsyn till odling, produktion och arbetsförhållanden.

Samhällelig roll och verksamhetsmiljö

Alko betonade sin fortsatta roll inom välfärdsmodellen: bolaget fungerar både som förebyggare av alkoholskador och som möjliggöra- re av ansvarsfull njutning.

För Alko blev det första halvåret 2025 ekonomiskt utmanande: försäljningen och omsättningen minskade tydligt och lönsamheten försämrades. Utvecklingen hänger nära samman med ändringen av alkohollagen sommaren 2024, som flyttade en del av försäljningen av starkare drycker till dagligvaruhandeln. Samtidigt visade kunderna fortsatt uppskattning för Alkobutikerna – särskilt service, sortiment och satsningar på hållbarhet stack ut som styrkor i en tid av förändring.

Källa: Alko

ASTRONOMI

ASTRONOMI

Vera Rubin: En banbrytare inom kosmisk utforskning

The Vera C. Rubin Observatory is shown here amidst a colorful display of clouds around sunrise.

Credit: Vera C. Rubin Observatory/NOIRLab/AURA/NSF/J. Fuentes

Vera Florence Cooper Rubin (1928–2016) var en amerikansk astronom vars observationer på 1970-talet revolutionerade vår förståelse av universum. Genom att studera galaxers rotationshastighet upptäckte Rubin och hennes kollega Kent Ford att stjärnor i galaxernas ytterkanter kretsade med liknande hastigheter som de nära centrum – bevis för en osynlig gravitationskraft. Denna upptäckt gav några av de första övertygande bevisen för mörk materia, en osynlig substans som utgör cirka 85 % av universums materia. Rubins banbrytande arbete hjälpte till att omforma kosmologin och banade väg för Vera C. Rubin-observatoriet, som namngavs

till hennes ära 2019.

Observatoriets ambitiösa vision

Vera C. Rubin-observatoriet ligger på toppen av Cerro Pachón i Chile på en höjd av cirka 2 682 meter och rymmer det 8,4 meter höga Simonyi Survey Telescope och den största digitalkamera som någonsin byggts för astronomi – ett 3,2 gigapixel underverk som består av 189 CCD-sensorer integrerade i 21 flottar

Observatoriet kommer att genomföra Legacy Survey of Space and Time (LSST) – en tioårig ultravidvinkelkartläggning som avbildar den södra stjärnhimlen med några natters mellan-

rum. Med en ny design med tre speglar som möjliggör ett synfält på 3,5 grader kommer denna anläggning att fånga ungefär 800 besök per himmelsplats under ett decennium, vilket genererar en aldrig tidigare skådad flod av data, inklusive en komplett time-lapse-”film” av kosmos. Dess vetenskapliga mål sträcker sig över fyra områden: Mörk materia och mörk energi: undersöker deras natur med hjälp av svaga gravitationslinser, supernovor och kosmisk struktur. Inventering av solsystemet: detekterar miljontals asteroider och andra små himlakroppar

Denna molniga, olycksbådande struktur är CG 4, en kometglobul med smeknamnet "Guds hand". CG 4 är en av många kometglobuler som finns i Vintergatan, och hur dessa objekt får sin distinkta form är fortfarande en fråga om debatt bland astronomer. Den här bilden togs av Department of Energy-tillverkade Dark Energy Camera på U.S. National Science Foundation Victor M. Blanco 4-meter Telescope vid Cerro Tololo Inter-American Observatory, ett program från NSF NOIRLab. I den är det svårt att missa de egenskaper som klassificerar CG 4 som en kometglobul. Dess dammiga huvud och långa, svaga svans påminner vagt om en komet, även om de inte har något gemensamt. Astronomer har en teori om att kometglobuler får sin struktur från stjärnvindarna från närliggande heta, massiva stjärnor.

Upphovsman: CTIO/NOIRLab/DOE/NSF/AURA

Bildbehandling: T.A. Rector (University of Alaska Anchorage/NSF NOIRLab), D. de Martin & M. Zamani (NSF NOIRLab)

Transienta fenomen: att fånga supernovor, variabla stjärnor och skiftande kosmiska händelser i realtid

Vintergatans historia: kartläggning av dess struktur och bildning via dess stjärnpopulationer
Observatoriet kommer att producera cirka 20 terabyte data per natt, vilket kulminerar i en katalogdatabas som sträcker sig över 15 till 500 petabyte under dess livstid

Milstolpar under den tidiga verksamheten

Den 23 juni 2025 bjöds allmänheten på fantastiska bilder i det första ljuset från Rubin. Dessa tidiga bilder inkluderade

hisnande vyer av avlägsna galaxer, stjärnbarnkammare som Trifid- och lagunnebulosorna och täta områden som Virgohopen

Genom att använda bildkompositeringar (t.ex. 678 exponeringar under sju timmar) avslöjade observatoriet fina detaljer om stjärnors födelseplatser, tillsammans med en färgglad gobeläng av galaxer som tidigare hade sett ut som mörka tomrum

Inom bara 10 timmar efter operationen identifierade Rubin 2 104 tidigare okända asteroider, inklusive sju jordnära objekt (NEO) – ingen av dem utgör

ett omedelbart hot. Prognoser tyder på att observatoriet kommer att katalogisera över 5 miljoner asteroider och cirka 100 000 NEO:er under sitt första decennium, vilket vida överstiger de befintliga lagren.

Dessa genombrott understryker Rubins oöverträffade datavolym – som förväntas överträffa alla tidigare mark- och rymdbaserade optiska teleskop tillsammans bara under det första året

Varför är det viktigt?

Teknologisk frontlinje: Genom att kombinera snabb himmelstäckning,

Spiralgalaxen NGC 925 visar upp kosmisk pyroteknik i sina spiralarmar där stjärnbildningar äger rum i de röda, glödande molnen som ligger utspridda över den.

KÄLLA: KPNO/NOIRLab/NSF/AURA

Erkännanden:

PI: M T. Patterson (New Mexico State University)

världens största CCD-kamera och kraftfulla datapipelines som kan utfärda varningar inom 60 sekunder, levererar Rubin en skala och lyhördhet som tidigare inte föreställts inom astronomin

Vetenskapliga upptäckter:

Från att kvantifiera mörk energi och mörk materia till att avslöja miljontals små objekt i solsystemet och tillfälliga kosmiska händelser, kommer observatoriet att utlösa en ny våg av upptäckter – vissa väntade, andra oförutsedda. Globalt engagemang: Data och varningar kommer att vara allmänt tillgängliga – först för amerikanska och chilenska forskare, sedan globalt – vilket stärker både yrkesverksamma och allmänheten. Utbildningsplattformar och verktyg för medborgarforskare förstärker ambitionen att nå ut. Perspektiv på vår plats i kosmos: Bilden med smeknamnet "Cosmic Treasure Chest" fångar miljontals galaxer i en

enda bild – en ödmjuk påminnelse om vår lilla plats i det stora universum, men ändå en hyllning till mänsklig nyfikenhet och kollektiv strävan. I grund och botten uppfyller Vera C.

Rubin-observatoriet det visionära arvet från Vera Rubin själv: att öppna våra ögon för det som är osynligt. Med varje ögonblicksbild och varning avtäcker den inte bara himlen – den berättar den kosmiska historien om existens i rörelse.

Bildlicens: Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens

References

Energy Department. 2025. "Ever-Changing Universe Revealed in First Imagery from NSF-DOE Vera C. Rubin Observatory." U.S. Department of Energy, June 23, 2025.

Harvard University Gazette. 2025. "Shining Light on Scientific Superstar Vera Rubin." Harvard Gazette, June 20, 2025.

National Science Foundation. 2025. "NSF-DOE Vera

C. Rubin Observatory." NSF.gov, June 23, 2025.

Rubin Observatory. 2025a. "Ever-Changing Universe Revealed in First Imagery from NSF-DOE Vera C. Rubin Observatory." Rubin Observatory News, June 23, 2025.

Rubin Observatory. 2025b. "A Swarm of New Asteroids." Rubin Observatory News, June 23, 2025.

Scholarly Authors (e.g., Jacob A. Kurlander et al.). 2025. "Predictions of the LSST Solar System Yield: Near-Earth Objects, Main Belt Asteroids, Jupiter Trojans, and Trans-Neptunian Objects." arXiv, June 3, 2025.

Wikipedia contributors. 2025. "Vera C. Rubin Observatory." Wikipedia, last modified 2 days ago.

Wikipedia contributors. 2025. "Vera Rubin." Wikipedia, last modified 6 days ago.

Vox. 2025. "How the Largest Digital Camera Ever Made Is Revolutionizing Our View of Space." Vox, June 2025.

Washington Post. 2025. "Vera Rubin Telescope Is Pointing the World's Biggest Camera at Cosmos." The Washington Post, June 22, 2025.

Guardian. 2025. "First Images of Distant Galaxies Captured by 'Ultimate' Telescope." The Guardian, June 23, 2025.

RYSSLAND

RYSSLAND

Kritisk analys av den ryska regeringens narrativ om Ukraina

DEN RYSKA REGERINGENS försök att rättfärdiga invasionen av Ukraina i februari 2022 utgör en mästarklass i historierevisionism, avvikelser och beväpning av legitima geopolitiska intressen för att maskera imperialistiska ambitioner. Det ryska konventionella narrativet, som konsekvent främjas genom officiella kanaler, bygger på en rad sammanhängande lögner som förtjänar systematisk vederläggning.

Myten om Natos utvidgning

Rysslands kanske mest ihärdiga påstående är att Natos expansion "tvingade" Rysslands hand. Detta argument ger i grunden en felaktig bild av både Natomedlemskapets karaktär och Rysslands egen roll i att driva östeuropeiska länder mot alliansen. Medlemskapet i Nato är frivilligt och kräver omfattande demokratiska reformer – egenskaper som gjort dessa länder säkrare och mer välmående. Påståendet att Ryssland har en legitim intressesfär över sina suveräna grannar är en återgång till 1800-talets imperialistiska tänkande, som inte har någon plats i modern internationell rätt.

Dessutom har Ukraina aldrig varit på väg mot ett Natomedlemskap. Toppmötet i Bukarest 2008 erbjöd endast vaga framtidsutsikter, inte konkreta planer på medlemskap. Om Natos utvidgning verkligen oroade Ryssland, så är en invasion av Ukraina – som garanterar permanent förstärkning av Nato vid Rysslands gränser – en spektakulärt skadlig strategi.

"Avnazifiering"

Rysslands påstående att Ukraina behövde "avnazifiering" är särskilt cyniskt med tanke på att Ukraina valde en judisk president 2019 med 73 procent av rösterna. Även om det finns högerextrema element i alla samhällen, får högerextrema partier i Ukraina konsekvent ett minimalt stöd – ofta mindre än 2 procent. Detta står i skarp kontrast till Rysslands egen Wagnergrupp, som öppet använde nazistiska symboler och rekryterade från extremistnätverk.

Den historiska ironin är djupgående: Ryssland väcker minnen av kampen mot fascismen när landet för ett anfallskrig som återspeglar fascistisk taktik – mot civila, tvångsdeportering av barn och försök att utplåna Ukrainas nationella identitet.

Historisk förvrängning och kejserlig nostalgi

Ryska narrativ framställer konsekvent Ukraina som en konstgjord konstruktion snarare än att erkänna dess årtusenåriga distinkta kulturella och politiska utveckling. Påståendet att ryssar och ukrainare är "ett folk" som artificiellt separerats ignorerar Ukrainas sekellånga motstånd mot ryskt styre, från kosackuppror till 1900-talets självständighetsrörelser.

Denna historierevisionism legitimerar territoriella erövringar genom att förneka ukrainskt inflytande och status som stat – en klassisk imperialistisk taktik som använts genom historien för att rättfärdiga assimilering av angränsande territorier.

Den påstådda västerländska provokationen

Det kanske mest fundamentalt felaktiga är argumentet att västvärldens agerande "provocerade" fram invasionen. Detta narrativ berövar ukrainarna deras handlingsfrihet i sina egna demo-

kratiska val samtidigt som Ryssland framställs som ett passivt offer snarare än en aggressiv aktör. Tidslinjen i sig underminerar detta påstående: Ryssland inledde sin aggression 2014, inte som svar på någon omedelbar Nato-aktion, utan efter Ukrainas demokratiska revolution som hotade Putins egen auktoritära modell.

Verkligheten bakom retoriken

Bevisen tyder överväldigande på att Rysslands invasion inte beror på legitima säkerhetsproblem utan på Putins beslutsamhet att återupprätta imperialistisk kontroll och förhindra en framgång för demokratin vid Rysslands gränser. Interna ryska dokument och uttalanden avslöjar mål för regimskifte, territoriell uppdelning och kulturell eliminering – mål som inte har något att göra med Nato eller västerländsk "provokation".

Det tragiska är att dessa falska narrativ inte bara rättfärdigar förödande aggression utan också fångar Ryssland i en konflikt som inte tjänar något genuint ryskt intresse. Genom att sprida dessa myter säkerställer den ryska regeringen fortsatt internationell isolering, ekonomisk skada och militära förluster – allt medan ukrainskt motstånd fortsätter att visa att imperialistiska drömmar är bankrutta på 2000-talet.

Verklig säkerhet för Ryssland skulle komma från fredlig samexistens med välmående demokratiska grannar, inte från den omöjliga uppgiften att upprätthålla ovilliga imperialistiska undersåtar med våld.

LITTERATUR

BOKRECENSION

Recension: En skör kärlek i krigets skugga – Petter Sandelins *Skott*

SKOTT, Petter Sandelins romandebut, får vi inte en traditionell krigsroman. Trots att handlingen utspelar sig under fortsättningskriget, där soldater ligger i skyttegravar och patrullupdrag kantar tillvaron, är det inte stridsscenerna som bär berättelsen. Istället är det stillheten, väntan och det lågmålt vibrerande livet som får ta plats. Här är det tystnaderna, blickarna, de förtroliga viskningarna om natten som skapar spänning – inte explosionerna.

Det är en tunn roman på knappt 140 sidor, men i sin koncentration är *Skott* lika rik som många tegelstensromaner. Sandelin bevisar att det inte krävs många sidor för att beröra på djupet. Det här är en sådan bok man kanske läser i ett enda svep, men som dröjer kvar länge – med ett språk som viskar snarare än ropar, med bilder som etsar sig fast i minnet.

Subtil kärlek i ett maskulint landskap

Centralt i romanen är den varsamtecknade kärlekshistorien mellan två soldater, Tallgren och Ståhl. Sandelin skildrar deras närmande med en sprödhet och återhållsamhet som är ovanlig i svensk finlands-svensk samtidslitteratur. Under romanens första halva finns inga utspel, inga deklarationer – bara antydningar: ett leende, en blick som dröjer, en beröring som kanske är en tillfällighet men ändå får pulsen att slå lite fortare.

Den poetiska försiktigheten i deras förälskelse speglar både krigets tystnad och de outtalade normer som råder mellan män i ett militärt sammanhang. Det är just detta återhållna uttryckssätt som gör kärleksskildringen så

drabbande. Tallgren och Ståhl är inte hjältar i traditionell bemärkelse, men de bär på ett mod som krävs för att älska i det fördolda, under hotet från både fiendens kulor och samhällets normer.

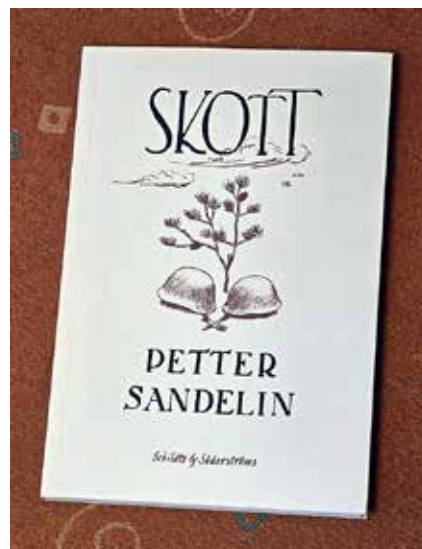
Ekot av Okänd soldat – och något mer

Läsare som är bekanta med Väinö Linnas *Okänd soldat* kommer att känna igen vissa karaktärsdrag i Sandelins persongalleri: där finns den plikt-trogne, den bitskt ironiske, den lågmålde betraktaren. Men där Linnan bygger sin roman kring ett kollektiv, riktar Sandelin sin kamera tätt in på den enskilda individen. *Skott* är därmed både en dialog med den finska krigslitterära traditionen – och ett brott mot den. Här får en annan berättelse höras: en öm kärlekshistoria mitt i dödens domän.

Människolivets parallell i ett träd

En av bokens mest fascinerande strukturella inslag är berättelsen om ett träd som följer romanens kronologi. Från fröets första sprängning av sitt skal, genom växt, mognad, och slutligen död, får vi följa trädets livslinje parallellt med huvudpersonens. Det är en diskret, men mäktig allegori över människans existens. Trädet är både symbol och konkret gestaltning av livets gång – lika utsatt för årstiders obeveklighet som människan för krigets meningslöshet.

Att trädet dör samtidigt som huvudpersonen kan läsas som ett uttryck för att människan och naturen är sammanbundna. Det blir också en påminnelse om livets cirkulära rytm: där ett frö spricker för att börja leva, och allt oundvikligen rör sig mot förmultning – både i jord

och själ.

Minnet som det som bär Bokens sista sidor byter ton. Här handlar det om att minnas. Sandelin visar hur vissa ögonblick – särskilt den första stora kärleken – etsar sig fast i medvetandet och förblir levande, oavsett hur mycket tid som passerar. Det som händer mellan Tallgren och Ståhl har inte bara betydelse där och då, i krigets nu, utan blir något som bär, trots att framtiden ser osäker eller omöjlig ut.

Detta ger romanen ett melankoliskt men vackert efterklang. Kärleken i *Skott* är inte något triumferande, inget som slutar i harmoni. Men den får ett slags evigt liv i minnet – och det är kanske mer verkligt än mycket annat.

Poetiskt språk i jordnära miljö

Petter Sandelin är poet, och det märks. Språket i *Skott* är varsamt rytmiskt, bildrikt men aldrig tungt. Här finns inga stilistiska åthävor, inga onödiga ornament – men varje mening tycks slipad som ett stenkorn. I naturbeskrivningarna når språket ibland en nästan

magisk realism: det vibrerar i mossan, viskar i träden, brusar i tystnaden. När skotten brakar, känns de som sprickor i själva textväven.

Samtidigt finns det ett starkt jordnära element i berättelsen. Soldaterna täljer, sover i leriga diken, klagar över löss. Det är en konkret tillvaro, fylld av smuts och väntan. Men mitt i detta lyser språkets känslighet – som om Sandelin vill säga att även det mest grå kan bära något skimrande.

Skott är en roman om kärlek, liv och död – men framför allt om det som gör livet uthärdligt när allt annat hotar att slås sönder. Det är inte en krigsroman i klassisk mening, snarare en roman om att vara människa i krig. Om längtan, ömhet, minne och det som får oss att fortsätta andas trots att framtiden är hölj i dimma.

Med poetisk stringens och existentiell tyngd har Petter Sandelin skrivit en debutroman som är både lågmäld och stor. En bok att bära med sig – likt minnet av en blick i natten.

KULTUR

VASA LITTFEST

Vasa LittFest i november – en kulturfestival att se fram emot

Pajtim Statovci. Foto: Ano Kurki / Otava

När höstmörkret sänker sig över Vasa i november, tänds ett kulturellt ljus som samlar litteraturläskare från hela Svenskfinland – och långt därutöver. Vasa LittFest, som i år ordnas den 13–15 november 2025, bjuder återigen på ett stjärnspäckat program fyllt av litterära möten, djupgående diskussioner och gränsöverskridande samtal.

Temat för årets festival är Gräns(er) – ett mångbottnat ämne som belyser fysiska, kulturella, språkliga och mentala gränser, men också de som överskrids i litteraturen. Festivalen vill lyfta fram hur författare tänjer gränser, överskrider genrer och belyser världen ur nya perspektiv.

Bland de första gästande författarna hittar vi några verkliga publikfavoriter. Den Finlandiaprisbelönade Pajtim Statovci återvänder till Vasa med sin hyllade roman *Lehmä synnyttää yöllä* (2024), som redan blivit en internationell succé och sålts till flera språk. Statovci är känd för sina tematiska djupdykningar i identitet och tillhörighet – ämnen som ligger helt i linje med årets festivaltema.

Från Sveriges nordligaste delar kommer Mikael Niemi, författaren bakom *Populärmusik från Vittula*, som blev både bok- och filmklassiker. Niemi är en mästare i att skildra Tornedalen och gränslandet mellan språk, kulturer och generationer. Hans nya roman *Sten i siden* är en släktkrönika om livet

i norr och får premiär i finländskt festivalsammanhang i Vasa.

Den finländska skådespelaren, fotografen och sångerskan Laura Malmivaara kommer också till LittFest. I ett unikt samarbete med Vasa stadsorkester och kompositören Arttu Takalo framför hon delar ur sin roman *Iltatähti*, ackompanjerad av vibrafon och orkester – en konstnärlig föreställning där musik, litteratur och scenkonst möts.

Flera intressanta namn är också klara. Mikko Kamula, folklorist och författare till den populära *Metsän kansa*-serien, talar om Finlands historiska gränser. Kamula har blivit en ny folkfavorit med sina romaner som väver ihop fakta, myt och berättartradition från 1400-talets Finland.

Vetenskapsjournalisten Marcus Rosenlund, känd från radio och sina populärvetenskapliga böcker, diskuterar planetens gränser. I sin senaste bok lyfter han fram den underjordiska världens mysterier – mikrober, mineraler och liv där solen aldrig lyser.

Festivalen bjuder även på humor, värme och dialekt. Den folkkära poeten Heli Laaksonen, känd för sina sydvästfinska rim och sin finurliga blick på vardagen, intar scenen på Vaasan kaupunginteatteri. Hennes

verk *Pulu uis* och de senaste böckerna om naturen har gjort henne till en av landets mest älskade scenpersonligheter.

En kväll under festivalen ägnas det övernaturliga, mytiska och skrämmande. Författarparet Tiina och Marko Hautala leder ett samtal om true crime och satanism med religionsvetaren Tuomas Äystö, aktuell med boken *Paholaisen perilliset* (2025). Samma kväll deltar även etnologen Jenna Kostet, Finlands mest kända moderna häxa Kuperikettu, och författaren Riina Pelttonen i en panel om myter, magi och magiska platser i Österbotten.

– Vi vill väcka både läslust och tankar om vår samtid. Temat Gräns(er) låter oss tala om identitet, historia och samhälle från såväl personliga som globala perspektiv, säger festivalens kulturproducent Ilkka Nyqvist.

LittFest är inte bara ett litteraturevenemang – det är en mötesplats där idéer, generationer och språk får mötas. Programmet innehåller som vanligt författarintervjuer, diskussioner, workshoppar och kvällsevenemang. Det uppdateras kontinuerligt under hösten på vasa.fi/littfest.

Vasa LittFest 2025 – en festival som suddar ut gränser och vidgar horisonter.

WASA DAGBLAD
Nr 23 Söndagen den 8 juni 2025
ISSN 2934-2445
Stuglivet billigast i Korsholm
Inkeri Julkunen
Stadsteaterns år
En ny era i viktmisskning
Finlandia-utställningen
Guillain-Barre

WASA
DAG-
BLAD

Wasa Dagblad

Välkommen till en ny era av dagstidningar! Säg hej till **Wasa Dagblad** - den smarta nyhetskällan som Du kan läsa överallt och som håller Dig välorienterad.

Så, vad är egentligen **Vasa Dagblad**? Jo, det är din veckodos av nyheter, information, skrätt, insikt och allt annat som gör livet litet klokare, och roligare.

Och det bästa av allt? Det är **GRATIS!** Precis, du läste rätt. Inga dolda avgifter, inga prenumerationer. Vi tror att nyheter ska vara tillgängliga för alla, oavsett om du är på en strand i Thailand eller i ditt favoritcafe runt hörnet. Så hur fungerar det? Enkelt! Bara ladda ner vårt **Wasa Dagblad** till din tablett, och du har hela världen i din hand.

Vi på **Wasa Dagblad** vet att finländare älskar sitt kaffe. Varje söndagsmorgon kan du njuta av ditt favoritkaffe och samtidigt uppdatera dig om världens händelser. Så ta fram kaffekoppen, sätt dig bekvämt och läs **Vasa Dagblad**.

I en värld full av tråkiga nyheter behövs det något som oss för att krydda till tillvaron. Välkommen till **Vasa Dagblad** - vi gör nyheter lättare att svälja!

www.vpress.ovh

AI

AI-genererade poddar: En ny era för ljudinnehåll med NotebookLM

**Podcast in English:
Russian disinformation**
<https://vpress.ovh/podcasts.htm>

I den snabbt föränderliga världen av digitala medier fortsätter artificiell intelligens (AI) att tänja på gränserna och omforma branscher samt omdefiniera kreativa processer. En av de mest banbrytande utvecklingarna är Googles NotebookLM, en avancerad språkteknologi med potential att revolutionera poddsvärlden.

Med sin förmåga att skapa ljudinnehåll av mänsklig kvalitet öppnar NotebookLM upp nya och spännande möjligheter inom AI-drivna berättelser, utbildning och underhållning.

Framväxten av AI-genererade poddar

Podcastbranschen växer i en rasande takt, och innehållsskapare samt medie företag letar ständigt efter innovativa verktyg för att effektivisera produktionen och stärka kreativiteten. NotebookLM, som först fick uppmärksamhet för sin förmåga att generera hög-

kvalitativa texter, har nu tagit steget in i ljudinnehållet. Denna banbrytande teknik kan producera poddar som är nästan omöjliga att skilja från de som skapats av mänskliga programledare, vilket skapar nya möjligheter för framtiden.

Det som gör NotebookLM-genererade poddar så attraktiva är flera unika funktioner som skiljer dem från traditionella poddar:

Naturligt ljudande röst: NotebookLM kan generera ljudinnehåll med en röst som efterliknar den naturliga rytmen och tonen i mänskligt tal. Detta gör att lyssnaren får en smidig upplevelse där det är svårt att avgöra om podden är AI-genererad.

Mångsidiga ämnen: Oavsett om det handlar om nyheter, aktuella händelser eller lättsamma berättelser, kan NotebookLM hantera en mängd olika ämnen. Dess flexibilitet gör det till ett idealiskt verktyg för innehållsskapare som vill utforska olika genrer utan tidskrävande produktion.

20 vardagliga förkortningar du behöver känna till (och kanske några du knappast behöver)

Förkortningar finns överallt nuförtiden. Från sms-akronymer till teknisk jargong, de praktiska kombinationerna på 3 bokstäver (och ibland längre) kan vara förvirrande om du inte är insatt. Men frukta inte, andra förkortningsäventyrare! Den här artikeln kommer att utrusta dig med kunskapen att dechiffrera 20 av de vanligaste förkortningarna du kommer att stöta på i vardagen.

LOL: Laughing Out Loud, Lots of Laugh, ljudligt skarr, mycket skratt (Den här kan redan vara en klassiker för många!)

BRB: Be Right Back (Perfekt för en snabb toalettpaus under en pratstund)

OMG: Oh My God, »Herre Gud!« (Uttrycker förvåning eller starka känslor)

IMHO: In my humble opinion, I min ödmjuka åsikt (Ett sätt att inleda din åsikt artig)

** ASAP: ** Så snart som möjligt (Tänder en eld under någon... snyggt)

FYI: For Your Information, För din information (En heads-up för någon)

ETA: Estimated time of arrival, Beräknad an-

komstid (Låter dig veta när du kan förvänta dig någon)

OSA: Vänligen svara (formell begäran om svar på en inbjudan)

PDF: Portable Document Format (Ett vanligt filformat för dokument)

JPG: Joint Photographic Experts Group (Ett populärt bildfilformat)

GIF: Graphics Interchange Format (Ett annat bildformat, känt för animationer)

TIFF: Tagged Image File Format (används för bilder av hög kvalitet)

WWW: World Wide Web (Grunden till det internet vi känner till)

HTTP: Hypertext Transfer Protocol (Språket som webbsidor använder för att prata)

GPS: Global Positioning System (Hjälper dig att navigera i världen)

Bankomat: Uttagsautomat (din vänliga lokala bankomat)

DIY: Gör det själv (för de händiga människorna där ute)

VIP: Mycket viktig person (Någon som får specialbehandling)

TBA: Kommer att meddelas (Håll ögonen öppna för mer information)

TBD: Att vara bestämd (Vi håller fortfarande på att ta reda på saker)

Det här är bara ett

smakprov på förkortningsvärlden, men med dessa 20 under bältet är du på god väg att dechiffrera det vardagliga språket, från avslappnade texter till tekniska dokument. Så nästa gång du ser en förkortning som får dig att klia dig i huvudet, kom ihåg den här listan och fortsätt att utforska den underbara världen av stenografisk kommunikation!

Wasa Dagblad

En modern tidning med en layout med drag av 1870-talets press. På den tiden hade tidningar bara 4-8 sidor. Mycket text, men inga bilder alls, så det är mycket att läsa på några sidor.

Tidningen innehåller citat från gamla dagstidningar hämtade från Riksarkivet (digi.kansalliskirjasto.fi). GPT3, Gemini, Aria och Monica gör en del av det rutinmässiga redigeringsarbetet, t.ex. översättning, korrekturläsning och skrivande av korta notiser. Alla texter har granskats av journalister och redaktionen ansvarar för texternas innehåll.

Wasa Dagblad är en publikation av dagstidningstyp som än så länge utkommer på söndagsmorgnar. Men vårt mål är att den ska komma ut varje morgon i framtiden.

Tidningen finns tillgänglig gratis på nätet.

Läsarnas texter är välkomna!

Tidningen är lokalt ägd och kommer att fortsätta att vara det.

Chefredaktör är Hans Björknäs.

Redaktion: Wasa Dagblad, Skolhusgatan 37 B 7, 65100 Vasa, tel. +358-40-5462455.

Redaktionen i Helsingfors: Wasa Dagblad, Andra linjen 9 B 36, 00530 Helsingfors. Telefon +358-40-5462455. Annonser kan sändas via e-post i jpg-format, ta gärna kontakt med redaktionen.

E-post: wasadagblad@gmail.com

HOROSKOP FÖR SEPTEMBER 2025

Septemberhoroskop för de glutenfria stjärnorna □□

Väduren (21 mars–19 april)
Du marscherar modigt in i september – rakt förbi brödkorgen. Vänner beundrar din självkontroll, även om vitlöksbrödet flörtar med dig.

Oxen (20 april–20 maj)
Hemmamys och comfort food lockar, men din inre gourmet hittar glädje i nya glutenfria recept. Septembers motto: brownies kan fortfarande förändra livet.

Tvillingarna (21 maj–20 juni)
Social kalendern är full – lyckligtvis har du bemästrat konsten att diskret fråga servitören om korskontaminering. Din charm löser alla menyproblem.

Kräftan (21 juni–22 juli)
Din känsliga mage möter din känsliga själ. Stjärnorna visar att det väntar ett överflöd av glutenfria godsaker precis när du behöver dem som mest.

Lejonet (23 juli–22 augusti)

ti)
Allas ögon på dig vid matbordet. Med självförtroende visar du att glutenfritt inte är en begränsning – det är ett kulinariskt äventyr. Applåder garanterade.

Jungfrun (23 augusti–22 september)
Detta är din månad! Organisationen glänser: du märker dina mjölsorter, erövrar köket och blir en glutenfri trollkarl. Vänner ber om dina recept.

Vågen (23 september–22 oktober)
Du väger dina alternativ mellan havremjolk och mandelmjolk – balans är allt. Oroa dig inte, båda går utmärkt med dina kakor.

Skorpionen (23 oktober–21 november)
Passion är temat – även för glutenfri pasta. September bjuder på intensitet, men kom ihåg: inte varje diskussion om pizzabottnar behöver sticka.

Skytten (22 november–21 december)
Äventyr väntar! Du upptäcker ett nytt glutenfritt café eller ett recept som gör resor mindre riskfyllda. Din optimism smittar mer än surdegstart.

Stenbocken (22 december–19 januari)
Praktisk som alltid planerar du i förväg: snacks i väskan, glutenfria kex i bilen. September belönar din förutseende med stressfria utflykter.

Vattumannen (20 januari–18 februari)
Innovation styr din kost denna månad. Kikärtspålägg? Blomkålspizzabotten? Stjärnorna applåderar dina djärva experiment. Även skeptiker frågar efter mer.

Fiskarna (19 februari–20 mars)
Drömskt september bjuder på tröst i soppor och säkra brödalternativ. Lita på din intuition – den leder dig till de mysigaste glutenfria sammankomsterna.

□ **September bevisar: du behöver inte gluten för att glänsa.**

HUMOR FÖR ETT- HUNDRA ÅR SEDAN

LÅNGSAMT TÅG

Föga snabbgående tåg.
Passageraren: Säg kan vi inte komma litet fortare till sta'n?

Stinsen: Det kan vi ju, men vi borde nog ta oss tåget.

TUSEN HEMORROJDER

Två fyraåriga flickor resonerar: Den första: Min pappa är så rik att han äger flere stenhäus och fabriker.

Den andra: Vad ä' de', men min mormor har tusen hemorrojder.

FÖR SISTA GÅNGEN.

— Jaså. du ska' gifta dej. Johan?

— Jo, dom ba' för mej i kyrkan för sista gången i söndags.

HÖGST MÄRKVÄRDIGT.

En bonde inifrån Savolux hade kommit med sin gumma till en kuststad på besök. På kvällen voro de ute och promenerade på kajen. Plötsligt fick gumman syn på en fyr, som var placerad utanför inloppet. Sedan hon en stund stått och sett på den, vände hon sig till mannen: - Har du sett på maken. Matts? Nu liar di där ute tänt det där ljuset minst tretti gånger, orh varen-da gång har det slocknat igen.

HAR DU SETT PÅ

— ? Har du någonsin sett den onde?

— Nej, aldrig!

— Här ska du få se honom (visar sin tomma portmonnä). Den är ju tom! Ja. är det inte fan, det?

FRI, FRIARE ...

Lärarinnan: — Hur heter komparativus av fri?

Laura: — Friare. Lärarinnan: — Och superlativus?

Laura: — Bröllop.

VAGABONDER EMELLAN.

Kalle:

— Hörr'u du, Pelle, vi är allt bättre lottade än alla grevar nrh baroner.

Pelle:

— Hur så då?

Kalle:

— Jo, sirrdu, vi kunna inte gifta oss under vårt stånd.

Astronomic picture of the week:

Dark Energy Camera Captures Bright, Young Stars Blazing Inside Glowing Nebula

This image, taken by astronomers using the US Department of Energy-fabricated Dark Energy Camera on the Víctor M. Blanco 4-meter Telescope at Cerro Tololo Inter-American Observatory, a Program of NSF NOIRLab, captures the star-forming nebula NGC 6357, which is located 8000 light-years away in the direction of the constellation Scorpius. This image reveals bright, young stars surrounded by billowing clouds of dust and gas inside NGC 6357, which is also known as the Lobster Nebula.

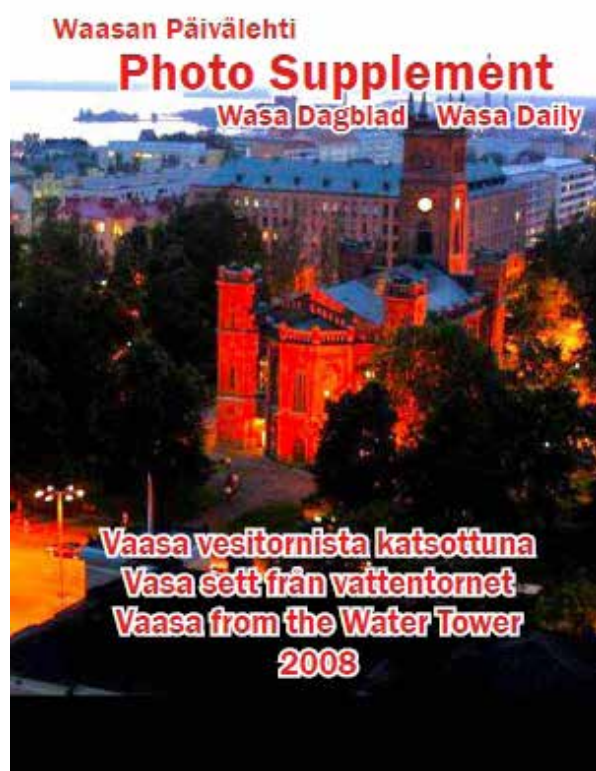
Credit:

CTIO/NOIRLab/DOE/NSF/AURA

T.A. Rector (University of Alaska Anchorage/NSF NOIRLab), J. Miller (Gemini Observatory/NSF NOIRLab), M. Zamani & D. de Martin (NSF NOIRLab)

Creative Commons Attribution 4.0 International License

Nästa vecka:

Från läsarna

Vi tar väldigt gärna emot inläggfrån våra läsare. Kommentarer, historier, minnen, debatt, nyheter från hemorten. Sannolikt kommer detta att vara den viktigaste delen i denna vår tidning. Men utrymmet är ju begränsat, så skriv gärna rätt så kort! Säsänd gärna inlägg till:

wasadagblad@gmail.com

Annonsera i WD

Det kan ha ett visst PR-värde att vara bland de första som annonserar i denna historiska och hypermodärna dagstidning.

Sänd annonser till wasadagblad@gmail.com som jpg, tiff eller png,

WASA DAGBLAD
wasadagblad@gmail.com